

انسان اخلاقی

سارا بختیاری

انسان اخلاقی

سرشناسه: بختیاری، سارا، ۱۳۶۱ دی - Bakhtiary, Sara

عنوان و نام پدیدآور: انسان اخلاقی / سارا بختیاری

نویسنده: سارا بختیاری

مشخصات نشر: کرمانشاه، تلیاب، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۱۴۳ ص؛ وزیری

شابک: ۹۷۸-۶۳۲-۶۳۳۴-۱۹-۸

وضعیت فهرست نویسی: ف

موضوع: وجدان

موضوع: Co.science

چاپ پیشگامان: ۰۳۱۶۶۱۰۹۸۶۵

رده بندی کنگره: ۸۱۳۹۷/ب، ۱/۱ BJ

رده بندی دیویی: ۲۹۱/۵

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۴۰۰۳۲

عنوان: انسان اخلاقی

نویسنده: سارا بختیاری

طراح جلد: الهام طوری

صفحه آرای: حمید بخشی

انتشارات: تلیاب

شمارگان: ۱۰۰۰

کلیه حقوق این اثر برای «انتشارات تلیاب» محفوظ است

فصل اول: ایضاح مفهومی وجدان و وجدان گرایی

۱۲	۱-۱ تفاوت وجدان، عقل، غریزه
۱۲	۱-۱-۱ مصادیق وجدان
۱۲	۲-۱-۱ تعریف وجدان
۱۴	۳-۱-۱ فعالیتها و پدیدههای وجدان
۱۴	۱-۳-۱-۱ وجدان آگاهی به «مخصوصیت»
۱۴	۲-۳-۱-۱ وجدان اخلاقی
۱۵	۴-۱-۱ ارتباط وجدان با عقل، فطرت و غریز
۱۵	۱-۴-۱-۱ رابطه عقل به وجدان
۲۰	۲-۴-۱-۱ رابطه وجدان با فطرت
۲۵	۳-۴-۱-۱ رابطه وجدان با غریز
۲۹	۳-۱-۱ وجدان اخلاقی و وجدان روانشناسی
۲۹	۴-۱-۱ وجدان در قرآن و سنت
۳۱	۱-۴-۱-۱ نمونه ای از درجات مختلف «خودآگاهی» یا «خودپایی» (عالم محوری)
۳۳	۲-۴-۱-۱ پدیده دوم - خودسازی یا «خودسازماندهی» یا «توجیه خویش»

فصل دوم: رویکردهای مختلف به معیار اخلاق

۴۰	بخش اول:
۴۰	۱-۲ جهت وجود شناسی
۴۰	۱-۱-۲ حقیقت / واقعیت (واقع گرایی اخلاقی):
۴۱	۱-۱-۱-۲ واقع گرایی اخلاقی مادی:
۴۲	۲-۱-۱-۲ واقع گرایی اخلاقی غیر مادی:

- ۴۲ ۱-۲-۱-۱-۲: گروهی که منشأ آن واقعیت غیرمادی را درخود انسان می دانند:
- ۴۵ ۲-۲-۱-۱-۲: گروهی که منشأ و ریشه واقعیت را در بیرون انسان می دانند:
- ۴۶ ۲-۱-۲: قرارداد، اعتبار:
- ۴۶ ۱-۲-۱-۲: گروهی که معتقدند احکام اخلاقی قرارداد خداوند است:
- ۴۸ ۲-۲-۱-۲: گروه دوم که احکام اخلاقی را قراردادی می دانند:
- ۵۰ ۳-۲-۱-۲: گروهی که معتقدند احکام مورد پذیرش، مورد توافق جمعی از انسانها است:
- ۵۱ ۳-۱-۲: حکم:
- ۵۱ ۱-۳-۱-۲: حکم عقل:
- ۵۲ ۱-۱-۳-۱-۲: عقل نظری و عقل عملی:
- ۵۲ ۲-۱-۳-۱-۲: عقل عملی و وجدان از نظر کانت:
- ۵۴ ۳-۱-۲: عقل عملی از نظر فلاسفه اسلامی:
- ۵۶ ۲-۳-۱-۲: حکم وجدان:
- ۵۷ ۱-۲-۳-۱-۲: وجدان گرای اخلاقی:
- ۵۸ ۲-۲-۳-۱-۲: عملکرد وجدان اخلاقی:
- ۵۸ ۳-۲-۳-۱-۲: دلیل وجود وجدان در انسانها:
- ۵۹ ۴-۲-۳-۱-۲: نظریه وجدانی:
- ۵۹ ۵-۲-۳-۱-۲: نظر کانت:
- ۶۱ ۶-۲-۳-۱-۲: وجدان و اثبات بقاء و خلود نفس:
- ۶۱ ۳-۳-۱-۲: حکم فطرت:
- ۶۲ ۱-۳-۳-۱-۲: مکتب تفکیک:
- ۶۴ بخش دوم
- ۶۴ ۲-۲: جهت معرفت شناسی:
- ۶۵ ۱-۲-۲: معرفت شناسی احکام اخلاقی از طریق عقل:
- ۶۷ ۱-۱-۲-۲: عقل نظری:
- ۶۷ ۱-۱-۱-۲-۲: عقل هیولای:
- ۶۷ ۲-۱-۱-۲-۲: عقل بالملکه:
- ۶۷ ۳-۱-۱-۲-۲: عقل بالفعل:
- ۶۷ ۴-۱-۱-۲-۲: عقل مستفاد:
- ۶۸ ۲-۱-۲-۲: عقل عملی:
- ۷۰ ۲-۲-۲: معرفت شناسی احکام اخلاقی از طریق وحی:

۷۲	۳-۲-۲ معرفت شناسی احکام اخلاقی از طریق وجدان حسی (حس اخلاقی):.....
۷۲	۱-۳-۲-۲ حقیقت نفس لواحه:.....
۷۵	۲-۳-۲-۲ معیار فعل اخلاقی از نظر کانت:.....
۷۶	۳-۳-۲-۲ معیار فعل اخلاقی از نظر اومانیستها:.....
۷۷	۳-۲ دیدگاه اسلام درباره وجدان به عنوان معیار اخلاق.....

فصل سوم: ساحات وجودی انسان و اخلاق مقتضی آن

۸۲	تعریف لغوی انسان:.....
۸۲	حقیقت انسان.....
۸۴	اهمیت و جایگاه شناخت انسان:.....
۸۶	۳-۱ ساحات معرفتی / ۱-۱-۱ رکب.....
۸۶	۳-۲ ساحات عاطفی / ۱-۱-۲ ابالی.....
۸۷	۱-۱-۲-۳ برچسب عاطفی در ارزشیابی مغز:.....
۸۷	۲-۱-۲-۳ مولفه های انگیزشی و عوامل پیش موثر در شخصیت:.....
۸۸	۳-۱-۲-۳ تأثیر ضمیر ناهشیار در آگاهی و آوری:.....
۸۸	۴-۱-۲-۳ شکل گیری برداشت های نخستین:.....
۸۹	۵-۱-۲-۳ هوش هیجانی:.....
۸۹	۶-۱-۲-۳ نقش عوامل اجتماعی در معرفت (جامعه شناسی معرفت):.....
۹۰	۷-۱-۲-۳ تأثیر گناه بر معرفت:.....
۹۲	۲-۲-۳ جنبه انفعالی وجدان:.....
۹۳	۳-۳ ساحات ارادی / ارادی:.....
۹۳	۱-۳-۳ بدهات و ماهیت وجود اراده:.....
۹۵	۲-۳-۳ مراتب حصول اراده:.....
۹۵	۳-۳-۳ جنبه ارادی وجدان:.....
۹۵	۴-۳-۳ مجموعه دلبستگی های آدمی به عنوان ملاک دآوری:.....
۹۶	۵-۳-۳ نسبی گرایی یا طبیعت مشترک انسانها:.....

فصل چهارم: جنبه های مختلف اخلاق و وجدان از دیدگاه اسلام

۱۰۲	 ۱-۴: معرفت اخلاقی و جنبه ادراکی وجدان:
۱۰۳	 ۱-۴-۴ جنبه ادراکی وجدان:
۱۰۴	 ۲-۴ عاطفه اخلاقی و جنبه انفعالی وجدان:
۱۰۵	 ۳-۴: اراده اخلاقی و جنبه ارادی وجدان:
۱۰۷	 ۴-۴ نقش وجدان از دیدگاه اسلام:
۱۰۷	 ۱-۴-۴: اصالت دادن به وجدان:
۱۰۷	 ۲-۴-۴: مسئولیت در برابر وجدان انسان:
۱۰۸	 ۴-۴-۴: نقش نیت در اسلام:
۱۰۸	 ۵-۴-۴: اسلام و انسان اخلاقی:

۱۱۲	 نتیجه گیری:
-----	-------------------

۱۳۸	 منابع و مآخذ:
-----	---------------------

مقدمه

در سرشت هر انسانی تمایلاتی نهفته است که هر کدام در تأمین خوشبختی بشر سهمی دارند؛ پرورش صحیح و عادلانه هریک از خواسته‌های طبیعی به منزله رشد یک شاخه از شجره سعادت است و سرکوب کردن هریک از فطریات قدمی در راه بدبختی و انحراف برداشتن است. تربیتی که متکی بر اساس فطرت و سرشت بشر باشد پایدار و ثابت خواهد بود.

در این رساله قبل از هر چیز باید به این نکته توجه کرد که وجدان این واقعیتی که در نهاد انسانها وجود دارد چگونه پدیده‌ای است یک پدیده ساختگی است که در اثر وراثتهای اجتماعی و تعالیم مذهبی، آمویش و پرورش بوجود آمده یا یک امر سرشتی و یک ندای فطری است که با خلقت بشر آفریده شده و تا پایان با بشر خواهد ماند؟

ممکن است کسانی در شرایط مخصوصی با یکی از تمایلات فطری خود مبارزه کنند و آن را در مزاج خویش خفه و خاموش، مایه ولی عمل آنان هرگز نمی‌تواند واقعیت فطری و خاصیت سرشتی نوع بشر را از میان ببرد. وجدان اخلاقی نیروی باطنی بوده، هیچ انسانی به حسب سرشت و خلقت و آفرینش خالی از آن نیست بلکه قابل انعطاف بوده، می‌تواند تحت تأثیر محیط سالم و ناسالم و تربیت صحیح و ناصحیح قرار بگیرد. از سایر امیال قوی باطنی و روحی از قبیل شهوت و غضب و سایر تمایلات فطری درونی چه بسا تغییراتی را بپذیرد.

در این معیار اخلاقی یعنی وجدان اخلاقی مسائل متعددی مطرح می‌گردد که در ادامه به آنها می‌پردازیم.

از جمله اهدافی که در این پژوهش برآینم که به آنها برسیم این است که آیا مسئله وجدان ارتباطی با عقل و فطرت و غریزه دارد یا نه؟ بعضی از افراد و اندیشمندان نظریات گوناگونی، علامه جعفری، ژان ژاک روسو... آن را از معیارهای مهم در فلسفه اخلاق می‌دانند و اساساً کار اخلاقی را چیزی جز کاری که از وجدان سرچشمه گرفته باشد نمی‌دانند پس از معیارهای اخلاقی در حوزه معرفت شناسی و وجود شناسی می‌شود و این که آیا اسلام برای این جنبه از وجود انسان نقشی قائل شده است یا نه و آن را در حاشیه قرار داده با نظر فلاسفه و اندیشمندان در دیگر حوزه‌ها اقتران یا افتراقی دارد یا نه؟ را بررسی می‌کنیم در پایان و پس از تحقیقات و بررسیهای به عمل آمده به این نتیجه می‌رسیم که وجدان این نیروی خدادادی به انسانها تکلیف، الهام می‌کند یعنی از درون به انسانها فرمان می‌دهد که چنین کاری را نکن و چنان کار را انجام نده و آن را یکی از معیارهای

اخلاقی بودن افعال انسانها دانسته اند.

در دین اسلام نیز کارهای اخلاقی انسان از فطرت نشأت می گیرد و در فطرت آدمی نیرویی نهفته است که از آن به وجدان تعبیر می کند دیدگاه اسلام با توجه ساحت های وجودی انسان دیدگاهی متعادل است زیرا بررسی ساحت های وجودی انسان از دیدگاه اسلام و ارتباط آن با وجدان مد نظر ماست ؛ از طرفی کارهای انسان زمانی از ارزش اخلاقی برخوردار خواهند بود که انسان آگاهانه و خردمندانه به قضاوت در میان امیال متزاحم خود بنشیند و با راهنمایی ها و هدایت های عقلانی مناسب ترین راه را انتخاب کند. با بررسی های خردمندانه و همه جانبه برای او روشن خواهد شد که کدام یک از خواسته ها دارای مطلوبیت بیشتری برای او هستند و همان را انتخاب می کند.